

Lorna Sempele: “Em fa plorar que alguns massais no parlin la seva llengua”

17.11.2016 [Carme Junyent](#). [Barcelona](#).

Aquest any ha guanyat el concurs d’(auto)biografies lingüístiques Lorna Sempele, una periodista i editora massai. El seu text reflecteix els aspectes més íntims de la seva relació amb la llengua. Però el massai és una llengua amenaçada i, a més a més, l’autora mostra de maneres diferents que el seu cas és singular

Vam fer-li arribar algunes preguntes per contextualitzar la seva experiència i en les respostes hem trobat també el relat habitual del paper de l’individu en la mort de les llengües: la manca de consciència del procés que està vivint la llengua i el dolor i el penediment quan es constata que el propi comportament pot portar a la pèrdua d’allò que valora tant. El GELA està molt content que, gràcies al concurs d’(auto)biografies lingüístiques, haguem pogut accedir a aquest relat interior que ens ajuda a entendre tant el procés de mort de la llengua com la universalitat de les causes.

No has parlat gaire dels teus pares. Et parlaven en massai? Si no, com el vas aprendre?

La meva mare era una massai filla del meu avi George Molonket Sempele i la meva àvia Loise Sempele, que és l’àvia de què parlo tant en la meva autobiografia. Tots vivien a Siyiapei fins que la meva mare, ja adulta, va viure en diferents llocs buscant feina.



Era una mare soltera de tres

fills: dos nois (Sayialei i Sironka) i jo mateixa que vaig ser la tercera. La meva mare finalment va conèixer un alemany i s’hi va casar. Era un oftalmòleg que anava de poble en poble tractant malalties oculars i repartint ulleres als seus pacients de tot Kenya. A causa d’aquesta feina, vam viure en diferents llocs: a Kericho, la zona freda on es cultiva el te i les terres altes de Kenya; Nakuru, la part més càlida de Kenya, en zona kikuiu, i, finalment, Nairobi, la capital, on vaig continuar vivint després de la universitat (University of Kenya), durant el meu

matrimoni, del qual vaig tenir tres fills, que va acabar en divorci l'any passat i fins ara. La meva mare va contractar una dona de fer feines massai que es deia Ng'oto Pesi que també era la nostra cangur i, com a resultat, vaig aprendre a parlar massai amb ella i també el parlava amb la meva mare i els familiars quan els trobàvem fora de casa o en les poques visites que ens feien (el meu padrastre no esperonava les visites dels nostres parents massais perquè els trobava primitius comparats amb ell!). També anava a Siyiapei amb la meva àvia durant les vacances, i això és en el que he basat la meva autobiografia: l'alegria que sentia quan era allà, em sentia estimada i igual que tothom, i hi podia parlar en massai lliurement.

A la teva autobiografia dius que eres l'única massai a la universitat. I a l'escola? Pots explicar per què hi havia pocs massais a la universitat i com és que tu hi vas anar?

Pel fet que la meva mare es casés amb un alemany, vaig tenir prou sort que em pagués els estudis fins a la universitat. A la universitat l'ensenyament era finançat amb un préstec del govern. L'estudiant podia finançar els seus estudis amb aquest préstec que cobria menjar, habitació, ensenyament i llibres. Quan començaven a treballar retornaven aquest crèdit a poc a poc. Vaig tenir sort durant aquest període perquè en aquell moment el meu padrastre i la meva mare estaven passant per un mal moment en el seu matrimoni i ell va acabar divorciant-se per una altra dona. No hauria pogut anar a la universitat si no fos per aquest préstec. A més a més, les noies massais sovint s'havien de casar per força amb homes molt més grans quan arribaven a la pubertat i molt sovint se'ls practicava l'ablació del clítoris. Com que a mi em va criar el meu padrastre i ell no donava suport a aquestes pràctiques que considerava retrògrades, em vaig salvar d'un matrimoni abans d'hora i de l'ablació. I també em va permetre continuar l'ensenyament fins a la universitat. Per això era molt rar, per a les noies de la meva generació, arribar fins a la universitat encara que ho volguessin. Gairebé totes es casaven per força perquè així s'enriquia la família massai tradicional; aconseguien bestiar i diners a canvi de donar la seva filla en matrimoni. Així, a les noies primer se'ls feia l'ablació i després se les casava a edats tan primerenques com els 8 o 9 anys. Jo em vaig estalviar aquests rituals iniciàtics pel meu padrastre. Ara valoro molt aquest fet en la meva vida. A més a més, com que a primària anàvem d'escola en escola, poques vegades trobava noies del meu grup ètnic. A Kericho, per exemple, la majoria d'alumnes eren kalenjin, i a Nakuru la llengua més parlada pels altres

alumnes era el kikuiu, perquè era la zona kikuiu. Per això tampoc no tenia noies massais amb qui parlar massai en aquests llocs i només parlava en massai amb els meus parents, la meva mare i la Ng'oto Pesi.

Parles altres llengües africanes? En cas que sí, com les va aprendre?

Gairebé tots els nens africans són poliglots, és a dir, parlen la seva llengua vernacle i altres llengües vernacles i les que senten al seu entorn. Això és així perquè interactuen amb diferents grups ètnics i lingüístics en la seva vida quotidiana. En l'autobiografia explico que un infant pot tenir pares que pertanyen a grups ètnics diferents, per exemple, massai i kikuiu, com a casa nostra (el meu marit era kikuiu i jo sóc massai; el nostre matrimoni era intertribal. Actualment, crec que aquest és el cas de molta gent de la meva generació que va estudiar fora dels seus pobles d'origen). Vaig créixer parlant en massai amb la meva mare, els meus parents i la dona de fer feines, suahili amb els forasters, anglès amb el meu padrastre i els professors, i després, de casada, en kikuiu, (tot i que no de manera fluida) amb els meus parents polítics que eren del centre de Kenya. Els massais són del sud-oest de Kenya. També parlo francès, el vaig aprendre a l'escola fins a la universitat. Els meus tres fills parlen suahili, la llengua nacional de Kenya (s'utilitza als diaris, la televisió i en les activitats públiques juntament amb l'anglès), també parlen anglès i només una mica de kikuiu i massai. El que em sap més greu d'aquesta vida és que no parlen massai amb fluïdesa). De totes maneres, curiosament, una de les meves filles fa poc que s'ha inscrit en una acadèmia de llengües vernacles perquè tenia un sentiment molt fort que necessitava aprendre massai. Jo també he acabat dedicant-me a tasques de desenvolupament comunitari entre els massais perquè sento una gran necessitat de retornar alguna cosa a la meva comunitat, i en aquesta activitat de formació i les reunions de mestres, haig de parlar en massai. Això em fa feliç i em fa millorar també l'ús de la llengua.

Quina llengua o llengües parles amb els teus fills? Si has triat la llengua, és a dir, si els parles en alguna llengua que no és la teva, pots explicar-ne els motius?

Malauradament, parlo en anglès als meus fills perquè van anar a escoles on l'anglès era la llengua de l'ensenyament i tots els seus amics també parlen anglès. Ells també parlen suahili perquè és la llengua que utilitzem amb els ajudants domèstics a casa nostra, els que m'ajudaven a tenir-ne cura quan eren petits. I també em sentien a mi parlar-los en suahili (la majoria no tenen gaire formació,

per això només poden treballar en feines d'aquesta mena). Atès que el meu home no era massai, em sabia greu parlar als meus fills en massai (ara en sé més, però gairebé sempre n'aprenem quan ja som grans), així que no els en vaig parlar gaire, tot i que me'n sentien parlar amb els meus parents i amics massais, o quan anàvem a Siyiapei, el meu poble massai, quan eren petits. L'orgull que sentia de la meua llengua em va impedir aprendre obertament el kikuiu, la llengua del meu marit, de manera que els meus fills no parlen kikuiu (les dones massais ramaderes se senten molt orgulloses dels seus orígens i això a vegades no ajuda els seus matrimonis, però aprenem aquesta realitat massa tard).

Publiques llibres en massai. Ens pots dir alguna cosa de la teva tasca editorial?

Com a periodista de professió, he escrit tones d'articles periodístics per premsa local i internacional, fins que vaig crear la meua pròpia empresa editorial, Empiris Creative Communication Ltd <empiriscreative.com>. Va ser aleshores (des de 2015) que vaig començar a publicar els llibres que escrivien altres persones, tant acadèmics com d'altre tipus. També m'estic adreçant a molts massais per ajudar-los a publicar les seves autobiografies de manera que no morin amb aquest meravellós i tàcit coneixement. Per això vaig arribar a vosaltres. Crec que aquest somni es farà realitat algun dia.

Per últim, ens pots explicar quins sentiments et provoca la llengua massai (o la teua identitat massai)? Aquest sentiments, han canviat en el decurs de la teua vida?

Estic molt orgullosa de ser massai i em fa molt feliç utilitzar la llengua massai. Em sap greu no haver-la après bé i em sap greu no haver-la ensenyat als meus fills, sobretot ara que entenc el rol de la llengua en la confiança i l'autoestima. Em fa plorar pensar en tots els massais que refusen parlar la seva llengua entre ells o als seus fills perquè estan cegats pels valors i el tipus de vida occidentals i els consideren superiors a la seva llengua materna. Jo estimo els meus fills i els animo fins i tot ara a aprendre massai encara que siguin grans. També espero que arribin a estimar la llengua i entenguin el molt orgullosa que estic de la llengua i de la gent massai. Malauradament, els massais com a grup indígena són menyspreats. Se'ls considera incultes (l'ensenyament va trigar molt a arribar al territori massai); les tribus més riques i poderoses els expulsen de la seva terra. Compren les seves terres a baix preu aprofitant-se dels massais castigats per la pobresa que no tenen escriptures de propietat (els massais posseïen la terra de manera comunitària durant generacions, això els ha anat a la contra quan altres

grups ètnics els l'han usurpat i han aconseguit escriptures del govern). Em temo que els massais s'extingiran si no s'adonen del que el matrimoni interètnic i l'occidentalització estan fent a la seva llengua. Em temo que el valor de la llengua es perdrà. La llengua conté molts valors culturals que només es comprenen quan et fas gran. Crec que el meu orgull de ser massai ha augmentat amb l'edat.